

in elk geval de Romeinse archieven voor een groot deel nog geen toegang boden.²² Dat had de beide auteurs echter wel tot grotere voorzichtigheid moeten manen, vonden diverse critici. Met name bij Rogier was sprake van een vaak te negatieve waardering van de beleidsdaden van de 'Brusselse en Haagse Italianen' die tot 1853 als superior of vice-superior aan het hoofd van de Hollandse Zending hadden gestaan en van een dikwijls te scherp en onterecht oordeel over hun diplomatieke besognes als internuntius namens het Pauselijk Hof richting de Nederlandse regering. Het betrof hier immers besluiten en handelwijzen van priester-diplomaten, anders gezegd van 'dienaars van de Opperpriester op het terrein van de diplomatie.' Ook dat was 'dienst aan het Godsrijk'. Maar hiervan was Rogier als niet-theoloog klaarblijkelijk te weinig doordrongen, aldus luidde de venijnige kritiek van de jezuïet J. Tesser op het eerste katern van *In vrijheid herboren*.²³ Tesser doceerde in die jaren aan het theologicum van zijn orde in Maastricht kerkgeschiedenis en had kort voordien een uitvoerige studie geschreven over de zijns inziens belangrijke rol die de jezuïeten de voorbije honderd jaar in Maastricht hadden gespeeld.²⁴ Omdat hij het door Rogier en De Rooy beoefende genre van het gedenkboek dus (!) ook beheerste, meende hij waarschijnlijk zo scherp uit de hoek te mogen komen.

De kritiek op *In vrijheid geboren* bleef echter niet beperkt tot Nederland. In augustus 1954 verscheen op de voorpagina van de officiële Vaticaanse krant *Osservatore Romano* een stuk waarin, althans volgens de jaren nadien nog steeds geschokte Rogier, 'in naam van de bedreigde rechtzinnigheid wraak werd geroepen over zulk een kritische geschiedschrijving'²⁵ als *In vrijheid herboren* vertegenwoordigde. Voor de uit Nederland afkomstige auteur die zich verschool achter de initialen S.v.S.²⁶, was het echter niet alleen 'de scherpe toon, het soms hoogmoedig sarcasme' dat hem tegen het jubileumboek in de pen had doen klimmen. Wat hem het meest verdroet, was dat de auteurs geen 'litterair monument' hadden willen oprichten voor de Kerk in Nederland, 'die zo edelmoedig aan anderen het beste van zichzelf gegeven heeft, door goed en bloed te schenken voor de missionering van andere landen.' Door 'het vraagstuk van de personen en de botsingen' zo sterk op de voorgrond te plaatsen zonder daarvoor over voldoende gegevens, ontleend aan de bronnen te bezitten, werd in feite veel goeds verzwegen en veel kwaads zonder enig nut verteld.²⁷ Daarbij moet S.v.S. niet alleen gedacht hebben aan de

Geschiedenis van het Katholicisme in Noord-Nederland in de XVIe en XVIIe eeuw aanvankelijk ook de 18e en 19e eeuw had willen betrekken, maar daarvan had afgezien omdat het daarvoor verzamelde materiaal, omdat gegevens over deze periode uit Romeinse archieven nog ontbraken, te fragmentarisch voor een 'boek' was. In die situatie was zeven jaar later echter nog geen verandering gekomen.

22. De Romeinse archieven konden toentertijd geraadpleegd worden tot en met het pontificaat van Pius IX dat eindigde in 1878.

23. *In vrijheid herboren* verscheen aanvankelijk in zes katernen (tussen zomer 1952 en zomer 1953); nadien werden deze katernen gebundeld (her)uitgegeven. Tessers scherpe kritiek, gepubliceerd in *Streven* 6, nieuwe reeks (1952-1953), p. 277-280, had betrekking op het eerste katern, geschreven door Rogier. De katernen van de hand van De Rooy (III, V en VI) waren veel milder van toon.

24. J. Tesser, *De Jezuïeten te Maastricht 1852-1952*, Maastricht, 1952.

25. Vgl. L.J. Rogier, *Vandaag en morgen*, Bilthoven, 1974, p. 13.

26. In een voetnoot bij het artikel 'Op- en neergang van